

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Journal of Social Sciences

p-ISSN:1300-9702 e-ISSN: 2149-3243

Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi Özellikleri Taşıyan Bir Geçiş Dönemi Metni: İblis Nasihati

A Transitional Text Reflecting Characteristics of Old Anatolian Turkish and Ottoman Turkish: İblis Nasihati

Hasan KARACA

¹Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Gaziantep, hasankaracahk44@gmail.com, orcid.org/0000-0002-3014-5513

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
01.12.2024
Kabul/Accepted:
20.06.2025

DOI:

10.18069/firatsbed.1594262

Anahtar Kelimeler

İblis Nasihati, Osmanlı
Türkçesi, Eski Anadolu
Türkçesi, yazma eser

Keywords

İblis Nasihati, Ottoman
Turkish, Old Anatolian
Turkish, manuscript

ÖZ

İblis Nasihati, Hz. Muhammed ile İblis arasında gerçekleştiği rivayet edilen soru ve cevaba dayalı görüşmeyi anlatır. Hikâyenin kaynağı İbn Abbas'dan rivayet edilen bir hadistir. Buna göre Allah, Hz. Muhammed'in meclisine sorulacaklara doğru cevap vermesi emriyle İblis'i gönderir. Hz. Muhammed, genel olarak İblis'in sevip sevmeyeceği kişi, ibadet ve davranışlarla ilgili 52 soru sorar. Soru ve cevaplar Müslümanlara doğru ve yanlış gösterecek niteliktedir. Türk edebiyatında değişik adlarla bu kıssayı anlatan yazma metinler vardır. Bunların bir kısmı müstakil eser şeklinde olup bir kısmı da mecmualar bünyesinde. Bu çalışmaya konu olan *İblis Nasihati* beş eserden oluşan ve tek kaleminden çıkmış 98 varaklık bir mecmuanın ilk eseridir. Yazma, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 3907/1 katalog bilgisiyle kayıtlıdır. Harekeli nesihle yazılmıştır. Eserin içerik veya katalog kaydında herhangi bir yazılış tarihi, müellif veya müstensih bilgisi yoktur. Metin, hem Eski Anadolu Türkçesi hem 17 ve 18. yüzyıl Osmanlı Türkçesi özelliklerini barındırmaktadır. Bu çalışmada söz konusu yazmanın metni transkribe edilmiş, tür, yazım ve dil özellikleriyle değerlendirilip tanıtılmıştır.

ABSTRACT

İblis Nasihati narrates a dialogue in the form of questions and answers, reportedly taking place between the Prophet Muhammad and Iblis. The story originates from a hadith narrated by Ibn Abbas. According to this account, Allah commands Iblis to attend the Prophet Muhammad's assembly and respond correctly to the questions posed to him. The Prophet asks 52 questions, mainly regarding the individuals, acts of worship, and behaviors that Iblis either favors or despises. The focus of this study is the work titled *İblis Nasihati*, which is the first of five texts compiled within a single manuscript consisting of 98 folios. It is cataloged in the Manuscripts Collection of the National Library under the reference 06 Mil Yz A 3907/1. The text is written in vocalized naskh script. However, the manuscript does not include information about the date of composition, the author, or the scribe. Linguistically, the text exhibits features of both Old Anatolian Turkish and 17th- and 18th-century Ottoman Turkish. In this study, the manuscript is transcribed, analyzed in terms of its genre, writing style, and linguistic features, and presented in detail.

Atıf/Citation: Karaca, H. (2025). Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi Özellikleri Taşıyan Bir Geçiş Dönemi Metni: İblis Nasihati. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 3, 1101-1118.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Hasan KARACA, hasankaracahk44@gmail.com

1. Giriş

Türk edebiyatında *İblis Nasihati*, *İblis Vasiyeti*, *İblis Hakkında Risale*, *Nasihat-i İblis*, *Vasiyet-i İblis*, *Risale-i İblis*, *Risale-i Sual-i İblis*, *Dastan-ı İblis* gibi adlarla anılan mensur veya manzum kıssa, Hz. Muhammed ile İblis arasında gerçekleştiği rivayet edilen soru ve cevaba dayalı görüşmeyi anlatır. Bunların kimisi müstakil eser olup kimisi de mecmualar bünyesindedir. Kıssanın kaynağı İbn Abbas'dan rivayet edilen bir hadistir (Çelebioğlu, 1999, ss. 83-84). *İblis Nasihati*, ilmihal işlevli bir anlatıdır. Müslümanlara şeytanın hile ve desiselerini, insanı ayartma ve aldatmasını, neleri veya kimleri sevip sevmediğini göstermeye çalışır. Böylece iyilik zıddıyla, yapılması gerekenler yapılmaması gerekenlerle anlatılmış olur. Kısaca Müslümanlara şeytanın mahiyetini kavratmayı amaçlar. Bu çalışmaya konu olan yazma metin, *İblis Nasihati* olarak adlandırılmıştır (1b/4). Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 3907/1 katalog bilgisiyle kayıtlıdır. Müellif veya müstensih bilgisi yoktur. Harekeli nesihle yazılmıştır. Varak sayısı 10, satır sayısı 15'tir. Metin 220x160-165x110 mm ölçülerindedir. Müstakil olmayıp beş ayrı eserden oluşan ve aynı hatla yazılmış bir mecmuanın bünyesindedir. 98 varaktan oluşan bu mecmua şemseli, zencirekli, köşebendli, mıkblebli, kahverengi meşin cilt içerisinde. Mecmuanın tertibi şu şekildedir: *İblis Nasihati* (1b-10a), *Risale-i iman ve İslam* (10a-13b), *Ahval-i Kıyamet* (13b-60a), *Münevverü'l-Kulüb* (60a-88a), *Ahval-i Avrat* (88b-90a). Bunlar Millî Kütüphaneye ayrı ayrı eserler olarak kaydedilmiştir. Bu kayıtlardan sadece *Risale-i iman ve İslam*'ın katalog bilgisinde yazar bilgisi olarak Kadi-zade Mehmet Efendi (öl. 1173 /1759) ismi geçmektedir. Bunun dışında mecmuaya dair herhangi bir müellif veya müstensih bilgisi yoktur.

Telif veya istinsah tarihi bilinmeyen *İblis Nasihati*, hem Eski Anadolu Türkçesi hem Osmanlı Türkçesi dönemlerinin fonetik ve morfolojik özelliklerini barındırmaktadır. Yazım ve dil özelliklerinden hareketle metnin 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu söylenebilir. Mecmuaların Osmanlı Türkçesi döneminde 16. yüzyıldan sonra yaygınlaşmaya başlamış olması (Uzun, 2003, s. 266) da bu tespiti destekler niteliktedir.

Bu çalışmayla söz konusu yazmanın metni transkribe edildi, yazım özellikleri ve dil incelenmesi bakımından değerlendirildi.

2. Materyal ve Metot

Çalışmanın materyali Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 3907/1 katalog bilgisiyle kayıtlı 220x160-165x110 mm ölçülerinde 10 varaktan oluşan ve harekeli nesihle yazılmış yazma eserdir. Metin transkribe edilmiş; tür, yazım ve dil hususiyetleri genel olarak karşılaştırma yöntemiyle ortaya konulmuştur. Yazım ve dil özellikleri tıpkıbasım görselleriyle birlikte tanıklanmıştır. Dil incelemesinde eserin ait olduğu dönem gramerini bütünüyle vermek yerine özellikle dönemi yansıtan ayırıcı ve belirleyici ses ve şekil özellikleri tespit edilip verilmiştir. Metnin neşrinde büyük harf ve noktalama işareti kullanılmamıştır. Transkripsiyonda sorular “**kalın**” yazılmıştır. Tespiti, kullanımı ve yazılışına dair birtakım belirsizlikler ve farklı yaklaşımlardan dolayı *kapalı é*, gösterilmemiştir. Çalışmanın sonuna tıpkıbasım eklenmiştir.

3. Eserin Konusu ve Tertibi

İblis Nasihati'nde Hz. Muhammed, ashabıyla Hz. Ayşe'nin evinde otururken Allah tarafından huzura gönderilen İblis'e 52 soru sorar. Niçin geldiğiyle başlayan sorular genel olarak İblis'in şahsiyeti, kimleri sevip sevmediği, sahabe, dört halife ve ibadet ehli karşısında durumu, ümmetinde onu incitecek ve sevindirecek davranışlar, cennet ve cehennemlik amellere dairdir. Görüşmede Hz. Muhammed cevaplara binaen birtakım açıklamalar yapar ve peygamber olarak İblis'i de tövbeye davet eder, İblis yola gelmez. Diyalog Hz. Muhammed'in onu huzurdan kovmasıyla sona erer. Kıssanın öğretici ve yol gösterici olarak ilmihal işlevi vardır. İlmihaller iman, itikat ve ahlak kaidelerini ortaya koyan eserlerdir: “*Bu metinler, ilmihal geleneği kapsamında halk için iman, ibadet, ahlâki düsturlar, peygamber kıssaları vb. gibi dinî bilgilerin yer aldığı, dili sade-anlaşılır, anlatmaya dayalı, ihtiyaca binaen hazırlanmış eserlerdir.*” (Uyaniker, 2022, s. 63). Nitekim Yeldan tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılan *Risale-i Sual-i İblis* (2019, ss. 67-115), İblis hikâyesini de kapsayan ilmihal niteliğinde bir eserdir. İlmihaller, dinî ve edbî kültürün önemli kaynaklarıdır. Tür ve gelişim olarak ele alınması bu çalışmanın sınırlarını aşacağından burada Türk edebiyatında Kutbüddin İznîkî'nin *Kitabü'l-Mukaddime*'sinin ilmihâl geleneğinin ilk ürünlerinden olduğunu (Arpaguş, 2000, s. 139, 140) söylemekle yetineceğiz.

Tablo 1: İblis Nasihati’ndeki Soru ve Cevapların Türkiye Türkçesine Genel Aktarımı

Sorular	Cevaplar
Buraya neden geldin?	Allah’ın emriyle melek getirdi.
Ya lain, kimi ziyade sevmezsin?	Seni (Hz. Muhammed) ziyade sevmem.
Ya lain, bundan sonra kimi sevmezsin?	Tövbe edenleri.
Bunlardan sonra kimi sevmezsin?	Adil beyleri.
Bundan sonra kimi sevmezsin?	Sabreden fakirleri.
Başka kimi sevmezsin?	İlmiyle amel eden alimleri.
Başka kimi sevmezsin?	Namaz kılanları.
Ya melun, ümmetim namaza durunca ne yaparsın?	Beni sıtma tutar. Ağır hastalıklara yakalanırım.
Ümmetim secde ettiğinde ne yaparsın?	O vakit bağlı olurum.
Ümmetim Kur’an okuduğunda ne yaparsın?	Ateşte eriyen kurşun gibi olurum.
Ya lain, ümmetim oruç tuttuğunda ne yaparsın?	Ağzıma gem vururlar.
Ümmetim sadaka verdiğiğinde ne yaparsın?	Sadaka veren kişi, beni iki parçaya böler, cehennemlere atar.
Seni ne incitir?	Sadaka ve onu verenler.
Ya lain, burda oturan ashabım hakkında ne dersin?	Ebu Bekir cahil iken bana itaat etmedi, şimdi hiç etmez; Ömer’i gördüğüm yerde kaçırım, Osman’dan çok utanırım, Ali dersin ondan başımı kurtarmaya razıyım, ashabı dersin onlar senin yüzünü görmekle şerrinden kurtuldular.
Ya lain, ümmetim hakkında ne dersin?	Senin ümmetin kıyamet gününde yirmi dört bölük olacak. Bunların sadece biri Allah içindir.
Ya melun, ümmetim hakkında ne dersin?	Ümmetinin yaşlılarına yalan söylemeyi, yalancı şahitliği, namazı geç kılmayı; gençlerine içki içmeyi, haram yemeyi, başkalarına zulmetmeyi, kibiri, zinayı emrederim. Ümmetinin çocukları elimin altındadır. Ümmetinin kadınlarına kovuculuğu, büyücülüğü, iftirayı, yalan söylemeyi emrederim. Ümmetinin genç kızları bana muhalefet etmez, onlardan razıyım.
Ya melun, ümmetimden biri hayır işlemek istese ne yaparsın?	O kişinin üzerine yetmiş şeytan gönderirim, vazgeçiremezlerse ettiği hayrı başkasına anlattırıp boşa çıkarıncaya kadar kendim peşini bırakmam.
Ya lain, ümmetim hangi huyunu tutarsa kıyamette helak olur?	Ümmetin üç huyunu tutarsa kıyamet gününde helak olur.
Ya lain, o üç huy nedir?	Cimrilik, haset ve kişinin günahını unutmamasıdır.
Ya melun, cehennemlik ümmetimin alameti nedir?	Allah’tan şüphe etmek, sana asi olmak, namazı unutmak, şirk koşmak, başkasını haksız yere azarlamak, mazlumlara zulmetmek, zina etmek, anne ve babaya asi olmak, hırsızlık yapmak, suç işlemek, haram yemek, yalancı şahitlik yapmak.
Ya lain, cennetlik ümmetimin alameti nedir?	Allah’ın birliğine ve senin peygamberliğine inanmak, âlim ve halim olmak, güler yüzlü olmak, fakara sevmek, vefalı olmak, güvenilir olmak, sadaka vermek, malda kanaat etmek, Allah’tan korkmak, mağfiret dilemek, ibadet etmek, alçak gönüllü olmak, doğru söylemek, oruç tutmak, namaz kılmak, mümin olmak, müminlere lütfetmek, âlimleri sevmek, nasihat etmek, az konuşmak, gönlü yumuşak olmak, edepli olmak, insanlık etmek, ihsanda bulunmak, haya etmek, doğru olmak, inşafı olmak, kimsenin ayıbını yüzüne vurmamak, Allah’tan korkmak.
(Hz. Muhammed, verilen cevabın doğru olduğunu tasdik eder.)	Allah, Âdem’e buğdayı yememeyi emretti, yine kendi yedirmeyi diledi; bana Âdem’e secde etmemi emretti, yine kendi secde etmememi diledi. Rabb’in dileseydi ben secde ederdim. Âdem buğdayı yemezdi. Allah cennetti, cehennemi ve bunların ehlini yarattı. Seni

onların amellerini boşa çıkaracağını, böylece Allah'ın onların tövbelerini kabul etmeyeceğini söyler.)
Ol yaramaz işler nedir?

Ya lain, cismini ne eritir?
Başına ne çengel olur?
Seni yüzün üstüne ne sürür?
Kim yüzün üstüne basıp tesbih okur?
Ya lain seni kim kamçıyla vurur?
Ya lain, seni kim yedi kat yerin altına geçirir?
Ya melun, senin etini, derini kim yakar?
Senin yüzüne toprağı kim saçar?
Ya lain, senin gücünü kim eksiltir?
Ya lain, sana en çok kim haset eder?
Ya lain, gözlerini kim kör eyler?
Ya lain, seni en çok kim incitir?
Ya lain, ümmetimin hayırlısı kimdir?
Ümmetimin hayırsızları kimdir?
Ya lain, dostların kimdir?

Ya lain, nasihatçin, elçin, hizmetkârın kimdir?

Ya lain, yoldaşların kimdir?
Ya lain, gözlerini kim kör eder, gözünün nuru kimdir?
Ya melun, bunlar niçin gözünün nurudur?

Ya lain, senin sadıkların kimdir?
Ya melun, âdemoğlunun hangisi katında uludur?

Ya lain, evin nerededir; Kur'an'ın, ezanın, kitabın nedir?

Ya melun, yardımcın kimdir?
Ya lain, senin katında kim eşreftir?
Ya lain, senin maskaraların kimdir?
Ya lain, senin yiyeceğin nedir?

Ya lain, hangi ibadeti çok sevmezsin?
Ya lain, erkek ve kadınlardan sana galip olan var mı?

Ya lain, kimleri çok sevmezsin?

cennet ehline kılavuz etti, beni cehennem ehline yaramaz işlerde kılavuz etti.
Ben onlara vesvese veririm, ümmetine ashabımı kötülerim. Onları azdırırım, böylece amel ve tövbeleri kabul olmaz.
Gazada at kişnemesi.
Estağfurullah denmesi.
Gizlice sadaka veren.
Sünnet üzere ezan okuyan müezzin.
Sünnet üzere Kur'an okuyanlar.
Gurbetten vatanına, hısmına, kavmine kavuşan.
Gençlikte tövbe edenler.
Gözlerini haramdan sakınanlar.
Teraziye doğru tartanlar.
Allah'ı zikredenler.
Haram yemeyi terk edenler.
Ashabınla namaza duranlar.
Allah'tan korkan gençler.
Zina eden erkekler.
Ümmetinden içki içenler dostum, zina edenler habibimdir.
Nasihatçim yalan yere yemin edenler, haram mal biriktirenler, gıybet edenlerdir. Hizmetkârlarım yaranmak için yalan söyleyenlerdir.
Sefere çıkıp haram mal biriktirenler.
Gözlerimin nuru eşini boşamaya yemin edenlerdir.
Eşleriyle zina ederler, benim çocuklarıma kardeş çocukları olur.
Namazı erteleyip onun vaktini geçirenlerdir.
Ashabını sevmeyenler, onlara kin tutanlar ve başkalarına zulmedenlerdir.
Evim hamamlar, mescidim sokaklar, Kur'an'ım beyitler, ezanım çalgılar, kitabım avratların yüzüne sürdükleri şeyler, benler ve gayba dair sözlerdir.
Yardımcım haksız yere insanları incitenlerdir.
Ana babasıyla alakasını kesenler.
Yalancılar.
Yiyeceğim zekâtı verilmemiş malların, eksik tartanların, sarhoşların bereketidir. Yalan hadisim, gıybet meclisim, riya kazancım, kovuculuk yemişim, zina habibim, iftira bahtım, yalan yere iman binam, hırsızlık neşem, haram ganimetim, çocukların başındaki saç nasibim, sol elle yemek şehvetim, sol elle içmek şarabım, avret yerini açmak ziyetimin, ayakkabının önce sol tekini giymek iradem, kıbleye karşı ayak yoluna oturmamak rızam, ayakta bevl etmek namazım, parmak çıtlatmak tesbihim, tövbeyi bozmak şükürümdür. Haram mal için sefere çıkanlar, zalimler ve Allah'ın adını anmadan eşine yaklaşanlar ile beraberim.
Kuşluk vakti namazını.
İmran kızı Meryem, Firavun'un eşi Asiye, senin eşin Hatice, kızın Fatma ve harama bakmayan kadın ve erkekler üzerime galiptir. Onlara karşı yol bulamam.
Hırsızları, fasıkları severim. Cömertleri, salihleri, âlimleri sevmem. Yaramaz avratlar bana sevgilidir.
Ümmetinden hiç *lā ilāhe illā'llāh* demeyenleri severim.

Son cevap üzerine Hz. Muhammed “Benim, şehitlerin ve ulemanın şefaati hep asi ümmetimin içindir.” der. İblis, Hz. Muhammed’i onayladıktan sonra asilere şeytanlarının müvekkel olduğunu, onlara vesvese vereceklerini söyler. İblis, “Rabbim dileseydi ben böyle olmazdım.” deyip Allah’ı suçladıktan sonra Hz. Muhammed “Ya lain, çık, git!” diyerek onu huzurdan kovar ve görüşme biter.

4. Yazım Özellikleri

Harekeli nesihle yazılan metinde standart satır sayısı 15’tir. İlk sayfa (1b) 11, son sayfa (10a) 9 satırdan oluşmaktadır. Metin hem Uygur yazı geleneği (ünlüleri gösterme, ç ünsüzünü c, p ünsüzünü b harfi ile karşılama, ekleri kök ve gövdeden ayrı yazma) hem Arap-Fars yazı geleneği (p harfini kullanma, ünlüleri yazmama, kef harfini damak ʔ’si için de kullanma; ek fiil, edat ve bazı sözcükleri bitişik yazma) doğrultusunda kaleme alınmıştır. Sayfaların b yüzünde sonraki sayfaya geçişi anlatan rakabe /takip kelimesi (çoban kelime) kullanılmıştır.

Eski Anadolu Türkçesinde vasıta bildiren “ile” edatı ve ek-fiilin görülen, öğrenilen geçmiş zaman ve şart kipi çekimleri genellikle bitişik yazılır. Osmanlı Türkçesi döneminde bunların ayrı yazılmaları yaygınlaşmıştır (Yücel, 1997, s. 64). Metinde her iki yazım biçimini örnekleyen kullanımlar vardır: dileseydi (6a/12),

 dilese idi (10a/7), peygamber ile (1b/7), kamçıyla (7a/10), olmasa (2a/9).

a ünlüsü: Bu ünlü için **üstün:** çıkarlar (6b/12), **üstünlü elif:** andan (7b/10), **dik üstünlü**

elif: var (2a/12), **üstünlü he (hâ-i resmiye):** sonra (5a/10) kullanılmıştır. Arapça ve Farsça

sözcüklerdeki uzun ā ünlüsünü göstermede de dik üstünlü elif kullanılmıştır: âdem (6a/11), namâz (6a/1).

e ünlüsü: Bu ünlü için **üstün:** diledi (6a/11), **üstünlü elif:** eyitdi (7a/11), **üstünlü he (hâ-i resmiye):** iderüm (4b/9), üzere (3a/5) kullanılmıştır.

ı ve i ünlüleri: Bu ünlüleri göstermede **esre:** birisi (5a/15), **esreli elif:** itmek (8a/12), **dik esreli**

elif: iblis (9b/10), **esreli y:** üzerimize (2a/13), **dik esreli y:** dahı (8b/12), **esreli elif+ye:**

 itdi (6a/11), **dik esreli elif+ye:** iderdüm (6a/12), **esreli he:** ki (9b/12), **dik esreli he:** ki (8a/3) kullanılmıştır. İki yerde belirtme hâli eki **esreli hemze (e)** ile gösterilmiştir: ‘ulemâyı (6a/15),

 te ‘ālâyı (7b/8).

u, ü; o, ö ünlüleri: Bu ünlüler için **ötre:** uludur (8b/6), **ötreli vav:** benüm (8a/5), **ötreli**

elif+vav: ol (10a/9), ögretdün (2b/6) kullanılmıştır.

ç ünsüzü: Uygur yazı geleneği etkisi sonucu metinde bazen **c (ج)** ile yazılmıştır: suç (5b/7), üç (5a/14), içmege (4b/7).

p ünsüzü: Uygur yazı geleneği sonucu bazen **b (ب)** ile yazılmıştır: toprağı (7b/3), virüp (10a/5), hep (10a/1).

t ünsüzü: Türkçe sözcüklerin başında bulunan kalın **te** sesi Arapçaya özgü **ṭı** (ط) harfiyle gösterilmiştir:

toğrı (2b/2), *tutulmaz* (2b/6), *taşra* (2a/12).

s ünsüzü: Metinde Türkçe sözcüklerin başındaki kalın **se** sesi Arapçaya özgü **ṣad** (ص) harfiyle gösterilmiştir:

 şorarsa (2b/1), *şatu* (5a/8), *şımaş* (9a/13).

Damak ʔ'si (kef) ile n'nin (nun) birbirinin yerine kullanılması: Metinde Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine bir geçiş özelliği olarak damak ʔ'si (kef) yerine n (nun) kullanımına rastlanmaktadır. Bazı

sözcükler hem damak ʔ'si (kef) hem n (nun) ile yazılmıştır: *anuṭ* (5a/5), *anun* (2a/6); *bana*

(4b/11), *baṇa* (4a/6); *senün* (7a/15), *seṇ* (6a/9); *ümmetimün* (7b/14),

ümmetimün (6b/3); *olurıṇ* (6b/6), *iderin* (4b/6). Bu şekilde diş n'si ile damak ʔ'sinin nöbetleşmesi yaygın olmayan bir kullanımdır. Benzer yazım istinsah tarihi 16. yüzyıl olan *Dāsitān-ı Mustafā* adlı bir manzum siyerde de tespit edilmiştir (Çoşkun, 2019, s. 7). Çoşkun, bu durumu bir yazım özelliği olarak değerlendirir (2019, s. 7). Ercilasun, *Dede Korkut Kitabı*'nın üçüncü nüshasında (Günbed) görülen bu yazımı 18. yüzyıl Güney Azerbaycan Türkçesindeki ʔ>n değişimiyle açıklar (2019, s. 14).

Öte yandan normal yazımları dışında yapısında damak ʔ'si olmadığı hâlde diş n'si (nun) yerine damak ʔ'si

(kef) ile yazılmış sözcükler de vardır: *oğlançıkları* (4b/8), *oğlançıklar*; *kaçan* (4a/6),

kaçan (7b/1). Aynı sözcüğün bu şekilde ikili yazımını eski ve yeni imlânın bir arada olmasıyla açıklayan Ercilasun diş n'si yerine damak ʔ'sinin kullanılmasını "aşırı düzeltim"den kaynaklanan müstensih hatası olduğunu belirtir (2019, s. 14). Azmun da *Dede Korkut Kitabı*'nın yeni nüshasındaki söz konusu yazımı müstensih hatası olarak değerlendirir (2019, s. 16). Aynı şekilde Arapça "iman" sözcüğünde de aynı yazım söz

konusudur: *imān* (9a/7), *imānsız* (6b/15). Bütün bu nöbetleşe yazımlar, söz konusu kullanımın dilsel olmayıp bir imla özelliği olduğunu göstermektedir.

Eski Anadolu Türkçesinde görülen bir yazım özelliği olarak bazı sözcüklerde d yerine z (Ersoylu, 1985, s. 32)

kullanılmıştır: *şazılığımdu* (9a/8), *dīzārın* (4a/15), *āzem* (3b/14).

5. Dil Özellikleri

Yazmanın katalog kaydında ve içeriğinde herhangi bir tarih, müellif ya da müstensih bilgisi yoktur. Metnin dili bir yanıyla Eski Anadolu Türkçesi diğer yanıyla Osmanlı Türkçesi özelliklerini barındıran 17. yüzyıl Türkçesiyle örtüşmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde görülmeyen dudak uyumu Osmanlı Türkçesinde 17. yüzyılda gelişmeye başlamış ve 18. yüzyılda tamamlanmıştır (Demir ve Yılmaz, 2002, s. 481; Develi, 1998, s. 31). Eski Anadolu Türkçesinden sonra dudak uyumuyla birlikte birçok ekin eş biçim birimi (alomorf) de ortaya çıkmıştır. Öte yandan metinde görülen ʔ>n değişimi ve sözcük başında i>e değişimi 18. yüzyıl dil özelliğini (Develi, 1998, s. 35) tanımlamaktadır. Dolayısıyla Eski Anadolu Türkçesi mahsulü bu eserin başta dudak uyumu olmak üzere yazım ve dil hususiyetleri, telif tarihi olarak 17. yüzyıl sonu ila 18. yüzyılın ilk yarısını işaret etmektedir.

Hız Muhammed ile İblis'in görüşmesi kıssasını ele alan eserler, doğru yolu gösterme, eğitme ve öğretme amacı taşıdığından sanat kaygısından uzak sade bir anlatıma sahiptir (Kolbaş, 2023, s. 562). Bu çerçevede *İblis Nasihati*'nin de dili sade ve anlaşılırdır. Genel söz varlığı dinî terminoloji dışında Türkçedir.

5.1. Eski Anadolu Türkçesini Tanımlayan Özellikler

Eski Anadolu Türkçesinin temel belirleyici özelliği, genel olarak eklerin sadece düz veya yuvarlak ünlülü biçimlerinin kullanılması ve buna bağlı olarak ortaya çıkan dudak uyumsuzluğudur. Özellikle harekeli metinler, söz konusu durumları daha açık ortaya koymaktadır.

Metinde yuvarlak ünlülü biçimi kullanılan ekler:

1. +ArU yön gösterme eki: *içerü* (1b/11).
 2. -dU görülen geçmiş zaman kipi ekinin birinci ve ikinci şahıslarda çekimi: *çıkardum* (6b/9), *öğretmiş* (2b/6).
 3. -dUk sıfat-fiil eki: *itdikleri* (10a/5), *oldukları* (3b/15), *çıkmadık* (9a/4).
 4. -dUr fiilden fiil yapım eki: *azdururlar* (6b/12), *yandurur* (7b/1), *yedürmek* (6a/10).
 5. -gU fiilden isim yapım eki: *sevgülüdür* (9b/3).
 6. -U fiilden isim yapım eki: *şatu* (5a/8), *kapu* (2a/10).
 7. -U zarf-fiil eki: *deyü* (6a/10).
 8. -Up zarf-fiil eki: *açup* (2a/9), *çıkup* (10a/9), *gelüp* (4a/2).
 9. -Ur geniş zaman kipi eki: *utanurın* (4a/8), *kıluram* (5a/1), *gönderürem* (5a/7), *bilürsiñ* (10a/6).
- Metinde düz ünlülü biçimleri kullanılan ekler:

1. üçüncü teklik şahıs iyelik eki: *ömrinde* (12a/6), *burnına* (28a/6), *tükürüğünü* (28b/4), *üçüncisi* (5b/1), *şamısına* (3b/5).
2. görülen geçmiş zaman kipi ekinin 3. teklik şahıs çekimi: *turdı* (2a/5), *bozdı* (6b/10), *getürdi* (2a/15).
3. +I belirtme hâli eki: *sözi* (2a/4), *begleri* (2b/12), *anları* (3a/2), *beni* (3a/8); *tevbeleri* (6b/14).
4. -IncA zarf-fiil eki: Metinde uyum dışı kullanım yoktur: *varınca* (4b/3), *geline* (6b/13).
5. -IcAk zarf-fiil eki: -IncA ekinin işleviyle Eski Anadolu Türkçesinde yaygın kullanıma sahiptir (Gülsevin ve Boz, 2004, s. 129; Alper, 2022, s. 693): *işidicek* (2a/1), *giricek* (2a/12).
6. -mİş öğrenilen geçmiş zaman kipi eki: Metinde uyum dışı kullanım yoktur: *çıkılmış* (2a/12), *virmişdir* (4b/15).
7. mI soru eki / edatı: *bilür misiz* (2a/2).
8. -sİñ bildirme eki: *peygamberisiñ* (6a/8).
9. -sIn ikinci teklik şahıs eki: *incinürsin* (3b/7), *sevmezsin* (2b/9), *bilürsiñ* (10a/6).
10. sıra ve derece bildiren +ncI eki: *üçünci* (3a/2), *dördünci* (31b/3), *toğuzuncı* (34a/1).

Metindeki diğer Eski Anadolu Türkçesi özellikleri:

1. Belirtme hâli eki (+I) ve bulunma hâli eki (+dA), Eski Anadolu Türkçesi özelliği olarak yönelme hâli eki (+A) işlevinde (Gülsevin, 2007, s. 40) kullanılmıştır: *yâ la 'în seni kim kaççıyla urur* (7a/10), *bunda neye geldin* (2a/14).
2. emir kipi birinci teklik şahıs ekinin -AyIn biçiminin (Gökçe, 2009, s. 1000) kullanımı: *çıkayın* (2a/6), *kurtarayın* (2a/7), *öldüreyin* (2a/6).
3. ilk hecede i/e değişmesinde i sesinin korunması (Timurtaş, 2010, s. 333): *direm* (6b/11), *virse* (3b/4), *ideler* (5a/3), *yir* (4b/1).
4. geniş zaman kipi birinci teklik şahıs çekiminde -Am ve -In şahıs eki kullanımı: *kıluram* (5a/1), *sevmezem* (9b/11), *bırakuram* (6b/8); *iderin* (4b/11), *kaçarın* (7a/14), *olurın* (9b/2).
5. Başta t sesi birçok sözcükte korunmuştur: *türanlar* (7b/12), *toğunca* (6b/4).
6. t>d değişmesi: *dürlü* (8/12), *ditrer* (5a/9).
7. gelecek zaman anlatımında (Alper, 2022, s. 692) -sA+gerek kullanımı: *olsa gerekdür* (5a/12), *şaklasa gerekdür* (4a/2).
8. “O” şahıs zamiri veya işaret sıfatı “ol” biçiminde olup çekime girdiğinde değişmektedir: *ol* (3a/14), *anda* (10a/4), *andan* (1b/13), *anı* (6a/9).
9. Metinde aldığı ekten dolayı veya örnekseme sonucu yuvarlak biçimleri kullanılan sözcükler: *içerü* (2a/12), *kendü* (6a/10), *deyü* (10a/9), *karşu* (9a/11).
10. Daha sonraki dönemlerde değişim gösteren veya kullanımdan düşmüş olan döneme özgü sözcükler: *ekse-* (7b/7), *ur-* (6a/5), *süci* (4b/7), *issi* (5a/9), *şımak* (9a/13), *kov kovculık* (9a/6), *kov ko(v)lama* (4b/10), *kimesne* (2a/9), *yegidlik* (7b/1).
11. Ek-fiil geniş / şimdiki zaman kipi 1. teklik şahıs çekimi -Am şeklindedir: *üzerineyem* (16b/1), *zürriyetindenem* (23a/4), *müslimānam* (23a/7). Ekin düz şekilleri Osmanlı Türkçesiyle ortaya çıkmıştır (Mum, 2003, s. 60).

5.2. Osmanlı Türkçesini Tanımlayan Özellikler

Eski Anadolu Türkçesinde özellikle eklerde görülen ünlü uyumsuzlukları 17. yüzyıl Osmanlı Türkçesiyle ortadan kalkmaya başlamış ve düzlük yuvarlaklık uyumu giderek güçlenmiştir. 18. yüzyılın sonunda genel olarak günümüzdeki uyum düzeyine ulaşmıştır (Kartalhoğlu, 2007, s. 87). Bunu sağlayan temel değişim Eski Anadolu Türkçesinde sadece yuvarlak veya sadece düz ünlülü olan eklerin hem düz hem yuvarlak eş biçim

birimlerinin (alomorf) ortaya çıkmasıdır. Metinde bu ortaya çıkış, dudak uyumuna bağlı olmayan düzensiz bir görünümüdür. Yani bazı eklerin düz ve yuvarlak biçimleri ortaya çıkmış olmasına rağmen bunların sözcüklerle kullanımı uyum bakımından istikrarsızdır. Tepkime fenomeni olarak adlandırılan bu uyumsuzluğu Kartallıoğlu “ters uyumsuzluk” kavramıyla izah eder (2011, s. 101). Bazı çekim ve türetimlerin bir ekin bazen yuvarlak bazen düz ünlülü şekliyle yapıldığı görülmektedir. Bu çift kullanım 17. yüzyıl geçiş dönemi özelliğidir.

Bir yazmanın tarihlendirilmesi, dip nüshaya işaret edeceğinden arkaik kullanımlar üzerinden yapılmaz (Ercilasun, 2019, s. 12). Bu anlamda fonetik ve morfolojik değişiklikler dikkate alınmalıdır. Yine de imla kalıplaşmasından dolayı birçok değişikliğin henüz yazıya yansımamış olması veya geç yansımış olması eserlerin dönemine dair kesin hüküm vermeyi zorlaştırmaktadır.

Hem yuvarlak hem düz eş biçim birimleri ortaya çıkmış ekler:

1. +(U)mUz birinci çokluk şahıs iyelik eki ve bağlantı ünlüsü: *üzerimize* (2a/13), *getürdüğümüzden* (1b/3).
2. +dUr bildirme eki: *kimdir* (2a/2), *kimdür* (8a/2); *nürüdr* (3b/2), *vardur* (3b/8), *üzeredür* (4b/3), *itmişdür* (10a/8).
3. -I dönüşlülük, edilgenlik ve işteşlik eklerinin bağlantı ünlüsü: *işidildi* (6b/1), *kesilenlerdür* (9a/1), *bozuldu* (2b/6), *buluşduğı* (7a/14), *incinürsin* (3b/7), *bulunsa* (5b/8).
4. +Ilk isimden isim yapım eki: *uğruluk* (9a/7), *uğruluk* (5b/6), *kovculuk* (9a/6).
5. +IU isimden isim yapım eki: *hayırlısı* (7b/14), *gizlice* (7a/6).
6. Birinci ve ikinci teklik şahıs iyelik eklerinin bağlantı ünlüsü: *başım* (4a/9), *başuma* (7a/5); *ağzıma* (3b/1), *ağzuma* (7a/11); *ümmeiñden* (6a/5), *ümmeiñ* (7b/5); *hizmetkârıñ* (8a/2), *katıñda* (8b/6), *kızıñ* (9b/7).
7. +Uñ, +nUñ, +Um ilgi hâli eki: *benim* (2a/1), *benüm* (9b/12); *namâzıñ* (5a/8), *namâzuñ* (8b/4); *göziñ* (8a/15), *kişiniñ* (3b/8), *bizim* (2a/13), *faķiriñ* (2b/15).
8. -Icl fiilden isim yapım eki: *tutucu* (6/1), *korķucu* (7b/15), *kılıcı* (6a/1), *söyleyici* (6a/3).

18. yüzyıl Osmanlı Türkçesini tanımlayan özellikler:

1. ilk hecede i> e değişmesi (18. yüzyıl): *geymek* (9a/10), *beşinci* (3b/11), *yemezdi* (6a/13).
 2. Bazı sözcüklerin i’li (Eski Anadolu Türkçesi) ve e’li (Osmanlı Türkçesi) biçimleri bir arada kullanılmıştır: *yir* (4b/1), *yerine* (3b/14); *dirseñ* (3b/6), *dersiñ* (4a/12).
 3. *ñ>n* değişimi: *söylersiñ* (6b/5), *söylersin* (10a/3); *senüñ* (7b/2), *senün* (7a/15); *baña* (2b/1), *bana* (1b/10).
- Osmanlı Türkçesiyle birlikte kullanımdan düşmüş olan -UbAn zarf-fiil, -IsAr gelecek zaman, -gil ikinci teklik şahıs emir, +n vasıta eklerinin kullanımına metnin söz varlığında rastlanmamıştır.

6. Sonuç

Türk edebiyatında *İblis Nasihati* kıssası, Hz. Muhammed ile İblis arasında gerçekleştiği rivayet edilen soru ve cevaba dayalı görüşmeyi anlatır. Görüşmede Hz. Muhammed, İblis’e genel mahiyeti İblis’in sevip sevmediği kişiler, ibadetler, işler, huy ve davranışlar olan sorular sorar. Bu çalışmaya konu olan *İblis Nasihati* metni, Müslümanları bilgilendirme, doğru yola iletme ve İblis’e karşı uyarma amacı taşıyan eğitici ve öğretici dinî bir metindir. Sanat kaygısı taşımayan, sade ve anlaşılır bir dile sahiptir. Arapça ve Farsça dinî terminoloji dışında genel söz varlığı Türkçedir. Metin, yazım ve dil özellikleri bakımından hem Eski Anadolu Türkçesi hem Osmanlı Türkçesi özellikleri taşımaktadır. Bu ortaklık, tipik özellik olarak 17. yüzyıl Osmanlı Türkçesi metinlerinde görülmektedir.

Metinde Eski Anadolu Türkçesini tanımlayan ve sadece yuvarlak ünlülü biçimi kullanılan ekler: birinci ve ikinci şahıslarda -dU görülen geçmiş zaman kipi eki, -dUk sıfat-fiil eki, -dUr- fiilden fiil yapım eki, -U zarf-fiil eki, -U fiilden isim yapım eki, -Up zarf-fiil eki, -gU fiilden isim yapım eki, -Ur geniş zaman kipi eki, +ArU yön gösterme eki.

Sadece düz ünlülü şekli kullanılan ekler: +I belirtme hâli eki, 3. teklik şahıs iyelik eki, 3. şahıslarda görülen geçmiş zaman kipi eki, mI- soru eki / edatı, -mIş öğrenilen geçmiş zaman kipi eki, -sIn ikinci teklik şahıs eki, +sIn bildirme eki, -Icl fiilden isim yapım eki; -IncA zarf-fiil eki, -IcAk zarf-fiil eki.

Emir kipi birinci teklik şahıs eki olarak -AyIn eki, gelecek zaman anlamında -sA gerek yapısı, geniş zaman kipi 1. teklik şahıs çekiminde -Am ve -In ekleri kullanılmıştır. İlk hecede i>e değişimi, sözcük başında t>d değişimi, başta t sesinin korunması ve döneme özgü arkaik kullanımlar metinde tespit edilen diğer özelliklerdir. Osmanlı Türkçesinde Eski Anadolu Türkçesinde olmayan dudak uyumu, birçok ekin eş biçim birimlerinin (alomorf) ortaya çıkmasıyla 17. yüzyılda güçlenmeye başlamış ve 18. yüzyılda genel olarak günümüzdeki şekline kavuşmuştur. Metinde tanımlanan 17. yüzyıl Osmanlı Türkçesi özellikleri: hem yuvarlak hem düz

ünlülük biçimleri kullanılan birinci ve ikinci teklik şahıs iyelik eklerinin bağlantı ünlüsü, birinci çokluk şahıs iyelik eki ve bağlantı ünlüsü, ilgi hâli eki, +dUr bildirme eki, +II ve +III isimden isim yapım eki, dönüşlülük, edilgenlik ve işteşlik eklerinin bağlantı ünlüsü.

İlk hecede i>e değişmesi, η ile n'nin birbirinin yerine kullanılması metindeki 18. yüzyıl Osmanlı Türkçesi özelliklerini tanımlamaktadır.

Metinde -UbAn zarf-fiil eki, -IsAr gelecek zaman kipi eki, -gil ikinci teklik şahıs emir eki ve +n vasıta ekine rastlanmamıştır.

Bu çalışmada *İblis Nasihati* adlı yazma transkribe edilmiş, yazım özellikleri, ses ve şekil bilgisi yönlerinden Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesini tanımlayan özellikleriyle tanıtılmıştır.

Transkripsiyonlu Metin

[1b] (1) bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (2) el-ḥamdüli'llāhi rabbi'l-'ālemīn ve's-şalātu ve's-selāmu 'alā seyyidinā muḥammedin ve ālihi ecma'īn (3) allāhu te'ālāya ḥamd idüp peygāmbere şalavāt getürdügümüzden sonra (4) bu iblīs naşihati ba'zı kişilere fā'ide çok olup ve ba'zılarına az oldu- (5) gıçün 'arab dilinden türkiye döndürdüm tā ki cemī' kişilere fā'ide olsun (6) içün ba'zı aşhāb rıdvāna'llāhi te'ālā 'aleyhim ecma'īne ḥazreti resül (7) 'aleyhi's-selāmdan şöyle rivāyet idüp didiler ki bir gün peygāmbere ile 'āyşe (8) rāḍiya'llāhu 'anhu evinde otururduk resülü'llāh şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi ve's-selām (9) atamız ādem aḥvālinden ḥaḳ te'ālā anı nice yaratdı ve nice cennete koydı ve nice (10) çıkardı ḥaber virürken nā-gāḥ kapudan bir çirkīn āvāz geldi yā muḥammed bana (11) destūr var mıdır ki içerü girem allāh te'ālā emriyle saḡa naşihat idem [2a] (1) bu āvāz işidicek resül 'aleyhi's-şalātu ve's-selām eyitdi **ey benim aşhāb-** (2) **larım bu kapuda söyleyen kimdir bilür misiz** aşhāb eyitdiler anı allāh bilür (3) ve resülü didiler resül ḥazreti 'aleyhi's-şalātu ve's-selām eyitdi **iblis-** (4) **dür la'netü'llāhu** aşhāb resül 'aleyhi's-şalātu ve's-selāmdan bu sözi işidicek (5) fi'l-hāl ḥazret-i 'ömer rāḍiya'llāhu te'ālā 'anhu yerinden tūrdı eyitdi yā resüle' (6) llāh baḡa destūr vir çıkayın şu mel'ünı öldüreyin cihānı anun şerrinden (7) kurtarayın didi resül 'aleyhi's-selām eyitdi **yā 'ömer allāhu te'ālā kıyāmete** (8) **degin va'de virmişdir anı kimse öldürümez** didi andan eyitdi **bu mel'ünı** (9) **olmasa göz açup nice bir kimesne 'aşı olmazdı** didi resül 'aleyhi's- (10) selām emir eyledi 'abdu'llāh ibni mes'ūd kapu açdı iblīs içerü girdi (11) bir köse köca şüretinde gözleri egri burnı uzun ağzında iki dişi (12) var ağzından taşra çıkmış burnunda yedi dāne kıl var içerü giricek (13) selām virdi bunlar selām bizim üzerimize olsun didiler andan (14) resül 'aleyhi's-selām eyitdi **bunda neye geldin didi** iblīs eyitdi (15) yā muḥammed ben bunda gelmekten ḥaz itmezem emr-i ḥaḳ emriyle bir melek getürdi [2/b] (1) baḡa didi ki yā iblīs ḥaḳ te'ālā şöyle buyurur kim yā muḥammed saḡa şorarsa (2) toḡrı cevāb virmezsen ḥaḳ te'ālā yakup kül eyler didi ol korku- (3) dan ötri geldim didi andan resül 'aleyhi's-selām eyitdi **yā la'īn bu cihānda** (4) **ziyāde sevmedigin kimdir** iblīs eyitdi seni ziyāde sevmezem zīrā sen (5) dünyāya geldin ādem oḡlanları ile benüm aramdan dostluk ve kardaşlık (6) bozuldı anlara 'ilim öğretdün benüm iḡvām tūtulmaz oldu didi iblīs- (7) den bu sözi işidicek peygāmbere ḥazreti feraḡ olup didi ki bir kimesne iblīs (8) ziyāde sevmese anı ḥaḳ te'ālā ziyāde sever didi andan resül 'aleyhi's-selām (9) eyitdi **yā la'īn bundan sonra kimi sevmezsin didi** iblīs şunlar kim her (10) tevbelerin yeniler anları ziyāde sevmezem didi andan resül 'aleyhi's- (11) selām eyitdi **bunlardan sonra daḡı kimi sevmezsin** iblīs eyitdi (12) 'ādil begleri ziyāde sevmezem zīrā kim bir günün 'ādli altmış yıl 'ibādet- (13) lerinedür andan peygāmbere 'aleyhi's-selām eyitdi **bundan sonra kimi sevmezsin** (14) iblīs eyitdi şol faḳīrleri ki faḳīrligine şabır ide kimseye şikāyet eylemeye (15) anları sevmezem zīrā ḥaḳ te'ālā katında faḳīrin mertebesi bī-nihāyedür didi [3a] (1) resül 'aleyhi's-selām eyitdi **daḡı kimi sevmezsin** didi iblīs eyitdi (2) şol 'ālimleri ki 'ilmi ile 'āmil olurlar anları ziyāde sevmezem (3) zīrā anlar olmasa senün ümmetün hep kāfir iderdüm didi andan (4) resül ḥazreti 'aleyhi's-selām eyitdi **daḡı kimi sevmezsin** didi iblīs (5) eyitdi şol kişiler namāz üzere olurlar anları daḡı sevmezem (6) didi andan resül ḥazreti 'aleyhi's-selām **yā mel'ün kaçan-kim benüm** (7) **ümmetüm namāza tūrsalar nice dīrsin** mel'ün eyitdi yā muḥammed kaçan-kim (8) ümmetün namāza tūrsalar beni sıtma renci tūtar ve ağır ḥastelikleri (9) vāḳi' olur nideceğim bilmezem didi andan ḥazret-i resül 'aleyhi's- (10) selām eyitdi **kaçan benüm ümmetüm secde itseler nice idersin** didi (11) iblīs eyitdi ben ol vāḳit baḡlı olurın tā ümmetün namāzdan (12) fāriḡ olunca andan sonra resül ḥazreti 'aleyhi's-selām eyitdi (13) **kaçan-kim kur'an okusalar nice idersin** iblīs eyitdi yā muḥammed kur'an okusalar (14) ol vāḳit şol otda kurşun erir gibi olurın didi ḥazret-i resül (15) 'aleyhi's-selām eyitdi **yā la'īn kaçan-kim benüm ümmetüm oruc tūtsalar nice** [3b] (1) **idersin** didi iblīs eyitdi benüm ağzıma uyan ururlar şol (2) at ağzına urdukları gibi tā senün ümmetün oruclarından olunca didi (3) andan ḥazret-i resül 'aleyhi's-selām eyitdi **kaçan benüm ümmetüm şadaḡa** (4)

virser nice idersin didi iblīs eyitdi yā muḥammed kaçan ümmetün şadaḳa (5) virse hemān ol kişi beni iki pāre eyler bir pāremi saḳar ṭamusına biraḳur (6) ve bir pāremi cehennem ṭamusına biraḳur didi resūl ḥazreti ‘aleyhi’s-selām (7) eyitdi **niçün şöyle incinürsin** didi iblīs eyitdi yā muḥammed şada- (8) ḳada altı ḥaşlet vardur evvelki oldur ki ol kişinün du‘āsı ḳabūl olur (9) ikinci oldur ki ḥaḳ te‘ālā mālına berekāt virür üçünci oldur ki ḥaḳ (10) te‘ālā ‘ömrine berekāt virür dördünci oldur ki ḥaḳ te‘ālā ol kişinün (11) yetmiş yaramaz nesnesin giderür beşinci oldur ki ḥaḳ te‘ālā ol kişiye (12) şālihler du‘āsın müyesser eyleye altıncı oldur ki kaçan senün ümmetünden (13) bir kimse şadaḳa virse ḥaḳ te‘ālā ol ḳuluna cehennem arasında bir ḥicāb (14) perde ol kişi cehennem ıssısın görmeye āzem oğlanları ‘araşāt yerine (15) cem‘ oldukları vaḳit kızgün dağlar gibi ve köşkler ‘araşāt ḥalkının [4a] (1) üzerlerine ḳılıḳcaḳ saçsalar gereḳdür ol vaḳit her kişinün şadaḳası (2) gelüp ol dağlar gibi ol kişi şaḳlasa gereḳdür anun için şadaḳayı (3) idecekleri ziyāde sevmezem didi ḥazret-i resūl ‘aleyhi’s-selām bu (4) sözi iblīsden işidicek feraḥ olup didi **yā la‘īn benüm oturan (5) aşḫābım ḥaḳḳında ne dersin** didi iblīs eyitdi yā muḥammed eger ebū bekri (6) dirseḡ ol baḡa cāhil iken muṭī‘ olmazdı şimdi kaçan muṭī‘ olsa (7) gereḳdür didi ‘ömer ḥod görsem kaçarın didi ve ‘oşmāndan ben ziyāde (8) utanurın didi şol meleklerden utandıkları gibi didi ve ‘alī dirseḡ (9) ben andan başım ḳurtarmaḡa rāzıyam eger aşḫāb dirseḡ anlar daḡı senün (10) yüzüne naḡar itmek ile benüm şerrimden ḳurtuldılar anları daḡı terk eyledim (11) didi andan ḥazret-i resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi **yā la‘īn benüm ümmetüm (12) ḥaḳḳında ne dirseḡ** iblīs eyitdi senün ümmetün yarın ḳıyāmet gününde (13) yigirmi dört pāre olsa gereḳdür bir bölüḡi allāḥ içündür anlar şol (14) muḥlislerdür ki dünyā arzularından geḳmişlerdür hemān ancak murādları ḥaḳ (15) te‘ālānün dīzārın görmek oğlanları ve ḡayrı ve cinniler ve şeyātīnler [4b] (1) ve ye‘cüc ve me‘cüc ve yir semā melā‘ikeleri bu cümle dünyā günü melā‘ikelerinün on (2) bölüḡde bir bölüḡin ḳadardur ikinci ḳat gök melekleri üçüncü ḳat gök melekleri (3) on bölüḡinde bir bölüḡi ḳadardur bu tertīb üzeredür tā yedinci ḳat göḡe varınca (4) didi andan peygamber ‘aleyhi’s-selām eyitdi **yā mel‘ün benüm ümmetüm ḥaḳḳında (5) ne dirseḡ** iblīs eyitdi yā muḥammed senün ümmetün ḳocalarına yalan söylemeḡe emir (6) iderin ve yalan şehādet itmeḡe emir iderin ve namāzı geḡ ḳılmaḡa emir iderin (7) ve yā muḥammed daḡı senün ümmetünün yigitletin süci içmeḡe muṭlaḳ ḥarām yemeḡe ve ḡayrılara (8) zulüm itmeḡe ve ekābirlige ve zinā itmeḡe emir iderin daḡı yā muḥammed senün ümmetünün oḡlancıkları (9) benüm elim altındadır her nice dilersem iderüm daḡı yā muḥammed senün ümmetünün (10) ḳarıḳıklarına ḳov ḳo(v)lamaḡa ve ḡayrılara bühṭān itmeḡe ve cāzūluk itmeḡe ve yalan söylemeḡe (11) emir iderin ve daḡı yā muḥammed senün ümmetün genc ḡatunları ḥiç bana muḡālīfet itmezler (12) ben ne dirsem baḡa muṭī‘ olurlar anlardan ben ḡāyet ile rāzıyam didi andan (13) ḥazret-i resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi **yā mel‘ün kaçan benüm ümmetüm ḡayır (14) itmek dilese nice iderseḡ** iblīs eyitdi yā muḥammed ol allāḥ ḥaḳḳıçün kim (15) baḡa va‘de virmişdir ḳıyāmete deḡin senün ümmetünden biri ḡayır işlemek dilese [5a] (1) ben ol kişinün üzerine yetmiş şeyṭān müvekkel ḳıluram ol kişiye dürlü dürlü (2) ḡileler öḡredirler tā anı ḡayrından mānī‘ ideler eger anlar men‘ idemezse ben ol (3) kişinün üzerine ḥiç ol kişiden ayrılmazam tā olunca lā-şek itdüḡi ḡayrı (4) baṭṭāl idürmeyince itdüḡi ḡayrı ḡayrılara dimeḳ ile yā muḥammed senün ümmetünden (5) bir kimse namāzı vaḳtinde ḳılmaḳ dilese ben anuḡ üzerine bir şeyṭān ḳorum ol (6) kişiden ayrılmaz dürlü dürlü ‘illetler bulur ol kişiyi namāzından terk itmezse (7) ben aḡa benī ādemden bir kimse gönderürem varır ol kişiyi anda ṭutar anuḡla (8) şatu pāzār ider aḡa meşḡul olur namāzın vaḳti aḡar olur andan şonra öḡin- (9) leri dir dir ditrer iner ḳıyāmet gününde anuḡ gibi namāzı issinün yüzine (10) atarlar anuḡ gibi kişiler baḡa ḡāyet sevgülüdür didi andan şonra ḥazret-i resūl (11) ‘aleyhi’s-selām eyitdi **yā la‘īn benüm ümmetüm ḡanḡı ḡuyun ṭutsalar ḳıyāmet (12) gününde helāk olsa gereḳdür** iblīs eyitdi yā muḥammed kaçan senün ümmetün (13) benüm üç ḡuyum ṭutalar ḳabūl ideler ḳıyāmet gününde helāk olsa gereḳdür (14) andan ḥazret-i resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi **yā la‘īn ol üç nesne nedür** didi (15) iblīs eyitdi birisi buḡuldur birisi ḡaseddür zīrā buḡul ulu ḡünāḡların başıdır [5b] (1) didi ve ḡased daḡı küfürden farkı yokdur ve üçüncisi kişi itdüḡi ḡünāḡı (2) unutmāḳdur didi andan şonra ḥazret-i resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi **yā mel‘ün (3) benüm cehennemlik ümmetümün ‘alāmeti nedür** didi iblīs eyitdi yā muḥammed anlaruḡ ‘alāmeti (4) ḥaḳ te‘ālāya şek ḡetürmekdür daḡı saḡa ‘āşī olmaḳdur daḡı namāzı unutmāḳdur (5) daḡı islām dīnine şirk ḡetürmekdür nā-ḥaḳ yere ḡayrılara ḳaḳımaḳdur ve maḡlūmlara (6) zulüm itmekdür daḡı zinā itmekdür daḡı ataya ve anaya ‘āşī olmaḳdur uğruluk (7) idüp suç işlemekdür daḡı ḡarām yiyüp yalan şehādet itmekdür yā muḥammed bu (8) nesneler her kişide bunlar bulunsa o kişi cehennemlikdür bu aşıl ḡuyuları ḥaḳ (9) te‘ālā virmez illā ziyāde ḡazābnāk olanlara didi andan şonra ḥazret-i resūl (10) ‘aleyhi’s-selām eyitdi **yā la‘īn benüm ümmetümden ehl-i cennet ‘alāmeti nedür** didi (11) andan iblīs eyitdi ehl-i cennet ‘alāmeti oldur ki ḥaḳ te‘ālānün birliğine daḡı (12) ve senün peygamberliğine inanmaḳdur ‘ālim olup ḡalīm olmaḳdur daḡı yüzi ḡüler

olup (13) fukarā' sevmekdür ve ehl-i vefā olmakdur daḥı emīn olup şadaka virmekdür (14) ve mālī olup kanā'atī ile olmakdur daḥı allāhdan korkucı olmakdur ve yarlığanmak taleb (15) idici olmakdur zāhid ve ehl-i 'ibādet olmakdur daḥı alçaḡ gönüllü olmakdur [6a] (1) ḡaḡ sözi işidici olmakdur daḥı oruc tutucı namāz kılıcı olmakdur mü'min (2) olup mü'minlere luṭf idici olup 'ālimleri sevice ve naşihat idici az (3) söyleyici ve gönli yumuşak ve ehl-i edeb ve ehl-i mürüvvet olmakdur ve ehl-i iḡsān olup (4) ehl-i ḡayā olmakdur daḥı toḡrı olup ehl-i inşāf olup kimsenüḡ 'aybın yüzine (5) urmayup allāhdan korkucı olmakdur yā muḡammed senüḡ bu 'alāmetler senüḡ ümmetün'den (6) bir kişide buluna ol ehl-i cennetdür andan peygamber 'aleyhi's-selām eyitdi gerçek (7) söyledigin yā la'īn didi yā niçün tevbe idüp cennete girmezsin didi (8) iblīs eyitdi yā muḡammed seḡ allāhu te'ālānuḡ peygamberisiḡ baḡa bir nesne öḡred ben (9) anı işleyem didi ḡaḡ te'ālā ḡünāhi yüzime urmaya yā muḡammed seḡ bilmez misiḡ (10) ādem ataya buḡdayı yeme deyü emir itdi yine kendü ādeme buḡdayı yedürmek (11) diledi ādem buḡdayı yedi baḡa daḥı ādem ataya secde itdi yine kendü dilemedi (12) ben de secde itmedim eger senüḡ rabbün dileseydi ādeme beḡ secde iderdüm (13) ādem daḥı buḡdayı yemezdi lākin ḡaḡ te'ālānuḡ bu işlerde ḡikmeti vardur ḡikmet (14) oldur kim ḡaḡ te'ālā cennet yaratdı cennetün ehlin yaratdı anlara seni ve ḡayrı peygamberleri (15) ve 'ulemāyı cennete girmeḡe ḡulaḡuz kıldı daḥı ḡaḡ te'ālā cehennem yaratdı ve anuḡ ehlin [6b] (1) ḡulaḡız kıldı didi iblīsdan bu söz işidildi ḡazret-i 'aleyhi's-selām eyitdi (2) yā la'īn ümmetime ḡaḡ te'ālā merḡamet ider ve ḡünāḡların yarlıḡar bir ḡünüḡ seyri daḥı benüm (3) ümmetimüḡ ḡasene virer ḡaḡ te'ālā anlaruḡ anlaruḡ tevbesiḡ ḡabül eyler tā ḡüneş maḡribden (4) toḡunca didi andan ḡazret-i resül 'aleyhi's-selāmdan bu sözi işidicek (5) iblīs eyitdi gerçek söylersiḡ yā muḡammed öyledür ammā beḡ anlara yaramaz işlere ḡula- (6) ḡuzu olurıḡ ol işleri işlerler anlaruḡ a' mālī bātıl olur allāh te'ālā tevbe- (7) lerin ḡabül eylemez iblīsdan bu sözi işidicek ḡazret-i resül 'aleyhi's-selām (8) eyitdi ol yaramaz işler nedür iblīs eyitdi beḡ anlara vesvese bırāḡuram (9) senüḡ aḡḡabuḡ olmakdan bunları ḡıkardum direm ki ebū bekir yaramaz işler (10) işledi ṭarīḡ-i ḡaḡḡı bozdı direm 'ömer zulüm itdi ḡayrılara ta'diye itdi direm (11) 'oḡmān ḡayrıları aldatdı direm benden bu sözleri ḡabül eylerler ḡünden ḡüne (12) senüḡ bölüḡinden ḡıkarlar vardıkca birbirin azdururlar ḡönüllerinden senüḡ (13) aḡḡabuḡa ba'zuları ziyāde olur tā ecel gelince ecel geldükden soḡra tevbe itseler (14) tevbeleri ḡabül olmaz ve 'amel iderlerse ḡabül olmaz dūnyādan āḡiret menziline (15) ĩmānsız giderler iblīsdan bu sözi işidicek ḡazret-i resül 'aleyhi's-selām [7a] (1) eyitdi ilāḡi benüm ümmetümi bu la'īnüḡ ṡerrinden sen ṡaḡla deyü du'ā eyledi (2) andan eyitdi ḡazret-i resül 'aleyhi's-selām yā la'īn ne nesne senüḡ (3) cismiḡi eridür iblīs eyitdi ḡazāda at kişnedüḡi benüm cismim eridür (4) ve yā ne nesne senüḡ başına ḡengel olur iblīs eyitdi ḡaḡḡa ḡoḡ estāḡfiru'llāh (5) dise başuma ḡengel olur daḥı ḡazret-i resül 'aleyhi's-selām eyitdi ne (6) nesne seni yüzün üstüne sürür iblīs eyitdi ḡizlice şadaka viren (7) beni yüzüm üstüne sürür daḥı resül 'aleyhi's-selām eyitdi yüzün üzerine (8) kim başup tesbīḡ oḡurdu iblīs eyitdi mü'ezzinler ḡaçan sūnnet üzere (9) ezān oḡasalar ayaklarıḡ benüm yüzüm üzerine başup oḡurlar daḥı (10) ḡazret-i resül 'aleyhi's-selām eyitdi yā la'īn seni kim ḡamḡıyla urur iblīs (11) eyitdi ḡur'ān oḡuyanlar ḡaçan sūnnet üzere ḡur'ān oḡusalar beni ḡamḡıyla aḡzuma (12) ururlar daḥı resül 'aleyhi's-selām eyitdi yā la'īn seni yedi ḡat yir altına (13) kim ḡeḡürür iblīs eyitdi ḡaçan-kim bir kişi ḡarīblikden vaṡanına ve ḡışmına ve ḡavmine (14) buluṡduḡı vaḡit beḡ ḡaçarın yedi ḡat yir altına ḡirürem zīrā ki ol vaḡit (15) ḡacetler ḡabül olur andan-soḡra eyitdi yā mel'ün senün etini derinḡi [7b] (1) kim yaḡar yandurur iblīs eyitdi ḡaçan bir kişi yegidlikde tevbe eylese ol (2) benüm etimi yaḡar yandurur didi resül 'aleyhi's-selām eyitdi senüḡ (3) yüzün üstüne topraḡı kim ṡaḡar didi iblīs eyitdi ḡaçan bir kimse ki (4) ḡaḡ te'ālā naḡarın ḡarām itdüḡi nesneye naḡar itmese ol kişi benüm yüzüm (5) üstüne toprak ṡaḡar andan resül 'aleyhi's-selām eyitdi yā la'īn senüḡ (6) kerāmetiḡi kim ikser iblīs eyitdi allāhu te'ālānuḡ buyruḡı üzre terāzū (7) ṡutanlar benüm kerāmetim ekserler andan resül 'aleyhi's-selām eyitdi yā la'īn (8) saḡa kim ziyāde ḡased ider iblīs eyitdi ḡaḡ te'ālāyı zıḡr idenler baḡa (9) ziyāde cezā iderler andan resül 'aleyhi's-selām eyitdi yā la'īn senüḡ ḡöz- (10) lerin kim kör eyler iblīs eyitdi ḡarām yemeḡi terk idenler andan resül (11) 'aleyhi's-selām eyitdi yā la'īn seni ziyāde kim incidür iblīs eyitdi (12) yā muḡammed senüḡ aḡḡablarıḡ ile namāzda ṡāfa ṡuranlar beni ḡāyet ile (13) incidürler didi andan resül 'aleyhi's-selām eyitdi eyitdi yā la'īn (14) benüm ümmetimün ḡayırlısı kimdir didi iblīs eyitdi yā muḡammed senüḡ (15) ümmetün ḡayırlısı allāhdan korkucı yegitler didi andan resül 'aleyhi's-selām [8a] (1) eyitdi benüm ümmetümün ḡayırsızları kimdir iblīs eyitdi zinā idici ḡoca- (2) lardur didi andan ḡazret-i resül 'aleyhi's-selām eyitdi yā la'īn dostlarıḡ kimdür (3) iblīs eyitdi yā muḡammed ḡaḡ te'ālā baḡa emir itdi ki yalan söylemeyem ḡorḡarıḡ yalan (4) yalan söylemeḡe ḡaḡ te'ālā beni yaḡa küle eyleye didi ḡaḡ te'ālānuḡ ḡod ḡavlinde (5) muḡālifet olmaz senüḡ ümmetün'den benüm dosdum süci iḡenlerdür ḡabībüm (6) zinā idenlerdür andan ḡazret-i resül aleyhi's-selām eyitdi yā la'īn senüḡ (7) naşihatḡı ve elḡin

ve hizmetkârı kimdür iblîs eyitdi yâ muhammed benüm naşîhat- (8) çim yalan yere andı içenlerdür ve harâm māl cemî' idenlerdür ve ğıybet idici- (9) lerdür benüm hizmetkârlarum yaramak için yalan söyleyenlerdür andan resûl (10) 'aleyhi's-selâm eyitdi **yâ la'în senüñ yoldaşların kimdir** iblîs eyitdi (11) benüm yoldaşlarum şol kişilerdür ki sefere giderler harâm māl cem' iderler (12) itmek için andan hazret-i resûl 'aleyhi's-selâm eyitdi **yâ la'în senüñ göz-** (13) **lerüñ kim kör eyler nûrı kimdür** iblîs eyitdi benüm gözlerümün nûrı 'avratı (14) talâğına and idicilerdür andan peygamber 'aleyhi's-selâm eyitdi **yâ mel'ün** (15) **bunlar senüñ niçün göziñ nûrıdır** iblîs eyitdi yâ muhammed vakit olur 'av- [8b] (1) ratlarına zinâ iderler oğlancıkları olur benüm oğlancıklarına kardaş (2) olurlar ol sebebden gözüm nûrıdır didi andan hazret-i resûl 'aleyhi's- (3) selâm eyitdi **yâ la'în senüñ şadıkların kimdür** iblîs eyitdi benüm şâ- (4) duklarum şunlardır kim namâza te' hûr ider namâzuñ vakit geçürür didi anlar (5) benüm şadıklarumdur andan hazret-i resûl 'aleyhi's-selâm eyitdi **yâ mel'ün** (6) **âdem oğlanlarının kanxısı uludur senüñ katıñda** iblîs eyitdi senüñ aşhâbların (7) sevmeyenler ve anlara kîn tutanlar ve ğayrıları zulüm idenlerdür benüm katımda (8) ziyâde uludur didi andan resûl 'aleyhi's-selâm eyitdi **yâ la'în senüñ** (9) **evüñ kâdadur kur'ânüñ nedür ezânüñ nedür kitâbuñ nedür** andan iblîs eyitdi (10) benüm benüm evüm hammâmlardur mescidüm şokâklardur kur'ânım beyâtlardur ezânım dü- (11) kânlardur ve ğayrı çalgılardur kitâbım 'avratlar yüzlerine sürdükleri dürlü (12) dürlü nesnelerdür dağı beñlerdür dağı gâ'ib söyleyenlerdür andan resûl (13) 'aleyhi's-selâm eyitdi **yâ mel'ün yardımcı kimdir** iblîs eyitdi (14) benüm yardımcım nâ-hâk yere âdem incidenlerdür didi andan peygamber eyitdi (15) **yâ la'în senüñ katıñda kim eşrefdür** didi andan andan iblîs eyitdi [9a] (1) atasından anasından kesilenlerdür dağı hazret-i resûl 'aleyhi's-selâm eyitdi (2) **yâ la'în senüñ maşharaların kimdür** iblîs eyitdi yalancılar benüm maşha(ra)larımdur (3) didi andan resûl 'aleyhi's-selâm eyitdi **yâ la'în senüñ ta'âmüñ nedür** iblîs (4) eyitdi benüm ta'âmum zekât çıkmadık mâluñ ve eksik terâzû tutanlar ser- (5) hoşların berekâtıdır dağı yâ muhammed yalan benüm hadîşimdür ğıybet benüm meclisimdür (6) (ri)yâ benüm kesbümdür kov kovculık benüm yemişimdür zinâ benüm habîbümdür bühtân (7) benüm bahtumdur yalan yere îmân getürmek benüm bünyâdımdur uğruluk (8) benüm şazılığımdur harâm benüm ğanîmemdir oğlançıklar başında saç benüm (9) naşîbimdür şol eliyle yemek benüm şevhetümdür şol eliyle içmek benüm şarâbımdur (10) ud yerin açmak benüm ziynetimdür ayakkabınuñ şolın evvel geymek benüm irâde- (11) timdür kıbleye karşı ayak yoluna oturmak benüm rızâmdur ayağıñ tûrurken (12) bevl itmek benüm namâzımdur parmakların çatlatmak benüm tesbîhimdir bir kimse (13) tevbesiñ şımak benüm şükrümdür dağı (harâm) māl talebine sefere gidenlerüñ ve zâlimleriñ (14) dağı bir kişi hatunına yakınlık itdüğü vakit (allâh) adın anmasa beñ ol kişinüñ (15) işiñ bile işleriñ didi eger inanmazsañuz yâ muhammed haq te'âlânüñ kavlin okı kemâ [9b] (1) kâla'llâhu te'âlâ ve şârik-hum fi'l-emvâli ve'l-evlâdi ya'nî demek olur ki şeytân ol (2) kişilerle bile mâlde ve oğulda kııda ortak olurın didi andan resûl (3) 'aleyhi's-selâm eyitdi **yâ la'în kanğı 'ibâdeti ziyâde sevmezsin** iblîs eyitdi (4) kuşluk vakti namâzı ğâyete sevmezem didi andan resûl 'aleyhi's-selâm eyitdi (5) **yâ la'în hiç senüñ üzerine ğalib kimse var mıdır erlerde ve 'avratlarda** (6) iblîs eyitdi vardır yâ muhammed 'imrân kızı meryem ve fir'avun hatunı âsiye (7) ve senüñ hatunuñ hadîce ve kızuñ fâtıma ve erlerden ve hatunlardan helâ- (8) linden ğayrıya nazar itmeyenler benüm üzerime ğalibdür hiç beñ anlara yol (9) bulıamazam didi andan resûl 'aleyhi's-selâm eyitdi **yâ la'în kanğı kişiyi ziyâde** (10) **sevmezsin** iblîs eyitdi yâ muhammed uğruları ve fâsıkları severim didi (11) ve cömerdi ğanîleri ve şâlihleri ve 'âlimleri ziyâde sevmezem didi zîrâ (12) ki bir şâlih 'âlim benüm üzerime eşeddür biñ 'âbid câhilden dağı yaramaz 'avrat (13) sevgülüdür dağı yâ muhammed senüñ ümmetün den şu kişileri ziyâde severem¹ (14) ki hiç lâ ilâhe illâ'llâh dimezler bu sözi iblîsden işidicek resûl (15) 'aleyhi's-selâm eyitdi **yâ la'în señ ne herze söylersiñ benüm şefâ'atüm** [10a] (1) **ve şehidlerüñ şefâ'ati ve 'ulemânüñ şefâ'ati ve şâlihleriñ şefâ'ati hep benüm** (2) **'âsî ümmetüm içündür** didi andan resûl-i ekrem şalla'llâhu te'âlâ 'aleyhi's-selâm (3) dan bu cevâbı işidicek iblîs eyitdi yâ muhammed gerçek söylersin öyledür ve benüm (4) anda yetmiş şeytânım vardır anlarıñ üzerlerine müvekkel kılurıñ didi her (5) itdükleri işde bunlara vesvese virüp ihlâl iderler bunlar rabbîlerine (6) 'âsî olanlarıñ hod hâliñ bilürsiñ didi iblîs eyitdi yâ muhammed senüñ (7) rabbüñ dilese idi beñ böyle olmazdum haq te'âlânüñ ferîkun fi'l-cenneti ve ferîkun (8) didüğü kavıl benden sebkat itmişdür bu sözleri resûl 'aleyhi's-selâm (9) işidicek eyitdi **yâ la'în çık git** deyü cevâb itdi iblîs ol aradan çıkup gitti

¹ Yazmada "sevmezem" yazılmıştır.

Kaynaklar

- Alper, M. (2022). İblis Hakkında Risâle Adlı Mensur Eser Üzerinde Bir Dil İncelemesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 31, 682-705. <http://dx.doi.org/10.29000/rumelide.1222099>
- Azmun, Y. (2019). *Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması / Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası / Metin-Çeviri-Sözlük-Tıpkıbasım*. Kutlu Yayınevi.
- Çelebioğlu, Â. (1999). *Türk Edebiyatı'nda Mesnevi (XV. yy. 'a kadar)*. Kitabevi Yayınları.
- Çoşkun, R. (2019). *Dâsitân-ı Mustafâ Giriş - İnceleme - Metin - Dizinler - Tıpkıbasım*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Demir, N. ve Yılmaz, E. (2002). *Osmanlı Türkçesi*. Türkler, (11), 475-488, Yeni Türkiye Yayınları.
- Develi, H. (1998). 18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine. *Doğu Akdeniz Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1, 27-36.
- Ercilasun, A. B. (2019). Dede Korkut Kitabı'nın Yeni Nüshası ve Üzerindeki Yayınlar. *Millî Folklor*, 123, 5-22.
- Ersoylu, H. (1985). Segir-nâme. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, 33, 27-48.
- Gökçe, A. (2009). Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine Dudak Uyumu ve Ünsüz Uyumu. *Turkish Studies*, 4(3), 991-1012. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.713>
- Gülsevin, G. (2007). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. ve Boz, E. (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Gazi Kitabevi.
- Kartallıoğlu, Y. (2007). Tanzimat Gramerlerinde Bazı Eklerin İmlası ve Dudak Uyumu ile İlgili Uyarılar. *Bilig*, 43, 85-106.
- Kartallıoğlu, Y. (2011). *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kelpetin Arpaguş, H. (2000). İlmihâl. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 22, 139-141. Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kolbaş, O. (2023). Yûsuf-ı Meddâh'ın Dâstân-ı İblis Adlı Mesnevisi. *TUDED*, 63(2), 549-590. <https://doi.org/10.26650/TUDED2023-1339280>
- Mum, C. (2003). Halepli Edîb Dîvânı'na Göre XVIII. Yüzyıl Türkçesinin Bazı Fonolojik Özellikleri. *Bilig*, 27, 51-70.
- Timurtaş, F. (2010). Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri. *Journal of Turkology*, 18, 331-368. <https://doi.org/10.18345/tm.05547>
- Uyaniker, N. (2022). Yazma Eserlerde Konu Edilen İblisin 'Kötülük Kahramanı' Oluşu Bakımından İncelenmesi. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (Journal Of Old Turkish Literature Researches)*, 5 (1), 56-82.
- Uzun, M. İ. (2003). Mecmua. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 42, 265-268. Türkiye Diyanet Vakfı.
- Yeldan, F. (2019). *Risâle-i Su'âl-i İblis (Giriş-ses bilgisi-metin-dizinler-tıpkıbasım)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Yücel, B. (1997). *Adnî Receb Dede'nin Tasavvuf Manzumesinde XVII. Yüzyıl Türkçesi Özellikleri. Türklük Bilimi Araştırmaları*, 4, 57-98.

Etik, Beyan ve Açıklamalar**1. Etik Kurul izni ile ilgili;**

☒ Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.